

PRAKSISERFARINGER MED BRUK AV IPHONE OG IPAD SOM KOMMUNIKASJONSHJELPEMIDDEL I AFASIFELTET

Kompensering – ikke opptrening

Denne artikkelen tar for seg våre erfaringer med å bruke Smartphone og nettbrett. Vi valgte iPhone og iPad i dette tilfellet siden det var det vi selv kjente best. På den tida vi begynte var det også Apple som hadde best utvalg av apper (program).

Erfaringene vi her vil dele, tar først og fremst utgangspunkt i samarbeidet med en elev ved voksenopplærings-senteret. I denne presentasjonen har vi valgt å kalle henne for Kari.

Kari er ei dame midt i femtiåra som har hatt afasi i ca 15 år etter hjerneblødning. Hun har tidligere gått til logoped og hatt voksenopplæring, men avsluttet begge deler for ca 10 år siden. Kari har familie og mange gode venner. Hun har en aktiv hverdag der hun deltar i ulike sosiale sammenhenger. Kari har betydelige ordletingsvansker, hun leser bedre enn hun skriver, men har betydelige vansker. Karis hovedmotivasjon for å komme tilbake til voksenopplæringa, var å lære å sende SMS på egen hånd.

Vi på voksenopplæringa så raskt at Kari kunne ha nytte av å bruke hjelpemidler i større grad i sin kommunikasjon. Hun fikk prøve ut våre smarttelefoner og nettbrett, og ganske raskt gikk hun til anskaffelse av både iPhone og iPad.

Lisbeth Schødt Sørensen & Randi Gunnerød
Spesialpedagoger ved Molde Voksenopplærings-senter

E-post:
randi.gunneroed@molde.kommune.no
lisbethschodt.sorensen@molde.kommune.no

SMS

Vi startet med å ha fokus på hvordan vi kunne tilrettelegge for å sende og svare på SMSer, siden Kari var så klar på at det var det hun var mest interessert i. Hun mestret raskt det tekniske og neste skritt ble å gi henne tilgang til ferdige fraser som hun kunne bruke i meldingene. Løsningen ble i første omgang et ark med enkeltord og fraser som Kari kunne skrive inn på SMS som svar eller spørsmål. Arket ble laminert, og tilpasset omslaget på iPhone, slik det alltid var lett tilgjengelig. Raskt viste det seg at det ble alt for få ord å velge imellom og løsningen har nå blitt å bruke Predictable

SMS-hjelp! Første skritt

SMS-hjelp! 2. skritt Predictable

- Tale
- Prediksjon
- Kategorier
- Mulighet for å sende med epost, SMS og poste i sosiale medier

– en app som gir mulighet til å velge ferdige fraser fra ulike kategorier og sende disse til meldingsprogrammet. Predictable gir også en mulighet til å stave ord og det er en prediksjonsordliste som gjør at 6 ord kommer opp som et forslag når man har tastet første bokstav.

Predictable gir også mulighet for å sende tekst direkte til e-post, twitter og facebook. I tillegg kan den brukes som et kommunikasjons hjelpemiddel i en dialog.

Denne appen koster ca 1000 kr.

En annen app som også kan brukes til å sende SMSer heter SMS Template (7 kr). Her legges det inn ferdige fraser som enkelt sendes ved å trykke på frasen deretter finne frem kontakten og trykk på send. Enkelt og greit, men mer begrenset enn Predictable.

Kari svarer nå på meldinger og gjør avtaler selv ved hjelp av SMS ved bruk av Predictable og SMS-Template. Dette er veldig tilfredsstillende å kunne gjennomføre på en selvstendig måte.

BRUK AV STANDARDPROGRAMMER PÅ IPAD OG IPHONE:

På iPad og iPhone følger det med mange standardprogrammer. I tillegg er det mulig å gjøre en rekke individuelle tilpasninger i *innstillinger*. Vi vil anbefale at man setter seg inn i disse mulighetene og forsøker seg fram med hva som er hensiktsmessig. Vi har her valgt å trekke frem noen få standardprogrammer:

Kamera og bilder

Bruk av bilder er et effektivt og virkningsfullt hjelpemiddel i kommunikasjon. Et bilde sier mer enn tusen ord sies det og det stemmer! Kari bruker bilder til å formidle ting hun er opptatt av, ting hun har opplevd osv. Når hun møter venninner er det lett å sirkle samtalen inn på et tema når en har et bilde å ta utgangspunkt i. Hun tar bilder med telefonen sin og ved hjelp av bildestrøm i iCloud har hun automatisk bildet inne på sin iPad også.

Kalender

Kalender er også et nyttig hjelpemiddel i kommunikasjon. Kari bruker kalenderfunksjonen som ligger inne som standard på iPad. Her har hun oversikt over sine

avtaler både fram i tid og ting hun har gjennomført. Hun kan lett finne frem til å vise avtaler og bursdager, og det blir også en god måte å sirkle inn samtalen på.

«Leser»-funksjonen

Når avisartikler fra Internett lastes ned, følger det med mange reklameannonser rundt i teksten. For Kari har det vært nyttig å rydde nettsidene. Dette gjøres ved bruk av «leser»-funksjonen. I adresselinjen hvor internett-adressen står kommer det frem et symbol med 4 streker. Hvis man trykker på dette symbolet, forsvinner all reklame, og man får en ryddig tekstside.

«Les opp» –funksjon

Av og til kan opplesning være en støtte for å forstå innholdet. Dette gjøres på følgende måte: Gå til *innstillinger, generelt, tilgjengelighet, les opp markering* – velg *les opp markering* samt *talehastighet*. Ved å markere den teksten man ønsker opplest, for eksempel i avisartikler og deretter trykker på «les opp...» vil valgte tekst bli lest opp.

Notater

Notater er også standard på iPhone og iPad. Her skrives huskelapper og beskjeder, eller andre personer kan skrive ting som er viktig å huske på. Dette kan være nyttig f.eks. ved legebesøk.

APPER SOM LASTES NED FRA APP STORE:

Det er en lang rekke apper som Kari har glede av i hverdagen. Vi har tatt med et lite utvalg. Noen bruker Kari og andre tar vi med som gode tips til andre.

Noen har funksjon som kompensering for kommunikasjonsvanskene, noen er mer i kategorien underholdning (for eksempel spill) andre er til trening/stimulering.

Handleliste (kr 7)

I dagliglivet i en familie kan det å ha oversikt over hva en trenger å handle inn når en mangler ord være en utfordring. I tillegg kan det å handle også være vanskelig og noe en kanskje søker å unngå. Kari ønsket å bruke sine hjelpemidler til dette. Vi har valgt å bruke appen «handlelisten» fra Rema 1000 til dette. Her velger Kari varer fra en liste og setter på den måten opp en egen handleliste. Handlelisten blir automatisk organisert slik

at varer i samme kategori kommer etter hverandre på lista. Dette gjør også selve handlingen lettere å utføre. Handlelisten kan deles med andre i familien.

Grid Player (gratis)

Dette er en app for alternativ og supplerende kommunikasjon. Her er det en lang rekke symboler som er kategorisert etter tema. I den gratis varianten kan det ikke gjøres individuelle tilpasninger, men den egner seg godt til utprøving og som supplement i samtale. (ønskes fullversjonen må den kjøpes. Cognita forhandler denne programvaren. Koster ca 6000 kr. Aktuelle brukere kan søke NAV hjelpemiddelsentralen om denne). Cognita skal i 2014 gjennomføre et prosjekt med fokus på å utvikle gode ordletingsstrategier i Grid.

IntoWords (kr 84)

Et lese- og skriveverktøy med opplesning og ordforslag på bokmål og engelsk basert på teknologien fra det

kjente verktøyet CD-ord. IntoWords leser opp teksten, og ved skriving gir programmet gode forslag til relevante ordforslag. Man kan lett sende teksten til andre programmer, og man kan hente inn tekst fra nettet og andre apps og få dette lest opp.

Samtala (kr 77)

Dette er en app for personer med språkvansker. Denne er utviklet i samarbeid med logopeder. Programmet gir mulighet for å finne ord/tema til å sirkle samtalen inn. Den gir tilgang til kart, tegneprogram og kamera.

Google Earth + Kart (gratis)

Disse to appene kan også være nyttige i kommunikasjonen, f. eks til å snakke om steder man har vært eller skal. Ulike steder kan lagres slik det er lett å finne igjen. Det kan brukes «bakkevisning» for samtale om opplevelser og steder.

Kryssord og memory

Her fins det mange forskjellige apper – men her er noen forslag: Ordlek XL (stave og lese kr 20), Happi staver (kryssord kr 14), Huskespillet («kims lek» kr 28), Hjernelounge huskespillet (gratis), Memory (gratis), Fit Brains (hjernetrin og reaksjon) og One T Draw (logikk) (de to siste er begge gratis i prøveversjon)

Tegne

Her fins mange ulike versjoner, men et enkelt og billig tegneprogram er Tavle iPad (fins både gratis versjon og litt mer utvidet versjon til kr 7). Vi har erfart at tilgang til tegning kan være et godt supplement i kommunikasjonen med personer med afasi.

Pictello og spesielle historier

Apper hvor man kan lage sine personlige historier med tekst, opplesning og bilder. Vi har valgt ut to forskjellige apper til dette formålet:

Pictello (kr 133) eller Spesielle historier (kr 140)

NETTSTEDER

Med tilgang til Internett fins det jo nesten ingen begrensinger. Kari har valgt ut noen aviser, blogger innen interessefelt (mat og interiør), væroversikten yr, TV-guiden og Youtube som snarveier på sitt skrivebord på iPaden. På denne måten er det fort å ta seg frem i den store mengden av muligheter.

PRØV!

Våre erfaringer med bruk av iPad og iPhone er positive. Kari er svært tydelig på at hun har hatt stort utbytte av sine hjelpemidler og vi ser også at hjelpemidlene nå er en viktig del av henne og hennes kommunikasjon. Vi tror at noe av årsaken til at resultatene har vært så gode er at dette er hjelpemidler som er alminnelige for oss alle. De fleste av oss bruker telefonen vår og nettbrettet i større og større grad i hverdagen. Det gjør at det ikke på noen måte er oppsiktsvekkende eller stigmatiserende å ta fram. I tillegg gjør det at alle rundt har et forhold til «dingsene» og kan hjelpe til, og dele sine erfaringer.

Kommunikasjon er så mangt – vi tror at det er viktig at en ikke utstyret personer med afasi med en «tale-

protese» og har forventning om at det skal representere en løsning. Kommunikasjon dreier seg også om å vite hva som går på TV og hva en gjorde i går. Det handler også om å være tilgjengelig på sosiale medier, kunne vise bilder fra musical i London og finne en oppskrift på Pannacotta på Internett og så videre.

Vi ønsker å formidle at å ta i bruk nettbrett er overkommelig for de fleste i hjelpeapparatet. Teknologien er lett tilgjengelig, utstyr har de fleste og appene er stort sett billige. Last ned nettsider, legg som snarveier, prøv ulike apper og utforsk mulighetene! Vi garanterer i alle fall mye morsom og konstruktiv samhandling!